

BANK DOBRYCH PRAKTYK

Agnieszka Perczak

**Edukacyjna wartość dodana
w szkole podstawowej**

**REGIONALNY OŚRODEK DOSKONALENIA
NAUCZYCIELI „WOM” W CZĘSTOCHOWIE**

Częstochowa 2016

Agnieszka Perczak

Regionalny Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli „WOM” w Częstochowie

Edukacyjna wartość dodana w szkole podstawowej

Jakość kształcenia to jeden z kluczowych tematów wielu debat o edukacji. Kto i jak powinien ją badać? Jakie czynniki wpływają na zwiększenie wiarygodności przeprowadzanych analiz?

Od lat szkoły wspierane są w tym zakresie w różny sposób. Jednym z zewnętrznych narzędzi oceny jakości pracy placówek są wyniki egzaminów zewnętrznych. Prowadzone przez nauczycieli analizy wyników egzaminów zewnętrznych warto uzupełnić o obiektywny wskaźnik, jakim jest edukacyjna wartość dodana. Pierwsze próby szacowania EWD na danych egzaminacyjnych miały miejsce w 2005 roku. Wiele szkół w Polsce – szczególnie gimnazja – przy swoich wewnętrznych analizach posiłkuje się interpretacją wykresów wygenerowanych przez kalkulatory EWD.

W roku szkolnym 2014/2015 po raz pierwszy udostępnione zostało narzędzie dla szkół podstawowych – kalkulator EWD SP. Dzięki niemu szkoły mogą sprawdzać efekty swojej pracy. Do opracowania tego narzędzia posłużyło badanie OBUT 2011 i wyniki sprawdzianu szóstoklasistów z 2014 roku.

Edukacyjna Wartość Dodana dla szkół podstawowych¹.

Po sprawdzianie szkoły otrzymują z okręgowych komisji egzaminacyjnych wyniki swoich uczniów. Są one nazywane wynikami surowymi. Na ich

¹ J. Peter, *Analizy wewnętrzne sprawdzianu z wykorzystaniem wskaźników EWD. Materiał pomocniczy dla dyrektorów i nauczycieli szkół podstawowych*, [online], [dostęp 15.01.2016], dostępny w World Wide Web, <http://ewd.edu.pl/start/>.

podstawie nauczyciele przygotowują raporty dotyczące wyników sprawdzianu, prowadzą samodzielnie analizy ilościowe i jakościowe, formułują wnioski i rekomendacje do dalszej pracy. Modele EWD dla II etapu edukacyjnego wyliczono z wykorzystaniem danych z reprezentatywnej próby szkół, biorących udział w Ogólnopolskim Badaniu Umiejętności Trzecioklasistów (OBUT) w 2011 roku. Wynikiem prac nad edukacyjną wartością dodaną dla II etapu edukacji jest aplikacja komputerowa Kalkulator EWD SP, w której każda szkoła, biorąca udział w teście OBUT w 2011 roku, może obliczyć własny wskaźnik EWD.

Kalkulator EWD SP umożliwia:

- tworzenie tabel zawierających wybrane przez nas informacje,
- tworzenie analiz, np.:
 - uprzednie osiągnięcia – analiza pozwala porównywać między sobą grupy uczniów różniących się ze względu na wyniki OBUT,
 - średnie wyniki – wraz z przedziałami ufności pozwalają statystycznie poprawnie porównywać średnie wyniki dla grup uczniów: dwie grupy statystycznie istotnie różnią się ze względu na średnie wyniki egzaminacyjne, jeśli przedziały ufności są rozłączne,
 - wskaźniki EWD – wraz z przedziałami ufności pozwalają porównać ze względu na EWD różne grupy uczniów: dwie grupy statystycznie istotnie różnią się ze względu na średnie wyniki egzaminacyjne, jeśli przedziały ufności są rozłączne,
 - wyniki przewidywane – porównanie przewidywanych i rzeczywiście uzyskanych wyników jest inną formą ilustracji pojęcia edukacyjnej wartości dodanej i pokazuje, o ile punktów szkole udało się „przesunąć” przeciętnego ucznia w stosunku do wyniku przewidywanego,
 - rozkład wyników – wyrażonych na skali 100/15 pozwala na określenie czy i w jaki sposób rozkład wyników szkoły różni się od rozkładu normalnego,
 - rozkład reszt – pozwala m.in. porównać zróżnicowanie reszt w szkole z rozkładem krajowym.

Aby szkoły efektywnie korzystały z metody EWD Zespół projektu przygotował liczne materiały pomocnicze, które dostępne są na stronie internetowej www.ewd.edu.pl.

W bieżącym roku szkolnym, jako ekspert EWD, brałam udział w badaniach w szkołach podstawowych, których celem było zapoznanie szkół z metodą EWD oraz wsparcie w analizowaniu wyników sprawdzianu z wykorzystaniem metody EWD.

Łącznie badaniem zostało objętych 55 szkół w całej Polsce, w tym dwie z Częstochowy.

Jaki obraz szkoły podstawowej wyłania się w efekcie podsumowania badania?

Jak szkoły analizują wyniki egzaminów zewnętrznych i czy EWD może im w tym pomóc?

Najlepiej spojrzeć na zagadnienie w kilku aspektach:

Nastawienie kadry pedagogicznej szkół uczestniczących w badaniu było w większości pozytywne. Możliwość wykorzystania EWD w analizach uznano za sprzyjającą refleksji o pracy szkoły i nauczycieli. Szczególnie ważny był dialog pomiędzy nauczycielami edukacji wczesnoszkolnej a uczącymi klasy starsze, z uwagi na odmienną specyfikę pracy w różnych przedziałach wiekowych. Mimo iż stanowią jedną kadrę tej samej placówki bywa, że posiadają często odmienne podejście do badań. Nauczyciele wyrażali obawy co do różnic w konstrukcji i zakresie materiału w przypadku OBUT oraz sprawdzianu po VI klasie. Podkreślali, że oba narzędzia sprawdzają tylko fragment wiedzy i umiejętności uczniów oraz że dostarczają stosunkowo niewiele informacji o uczniu.

Dostrzeżono fakt przydatności metody pod warunkiem, że dane, na których opiera się wyznaczanie wyników oczekiwanych, będą wiarygodne. Uczestnicy podawali w wątpliwość poprawność wykorzystania wskaźnika przez organy prowadzące i nadzorujące oraz przez innych odbiorców informacji o wynikach egzaminacyjnych.

Warto w tym miejscu zauważyć, że nastawienie do EWD było znacznie bardziej otwarte w szkołach podstawowych należących do zespołu szkół wraz z gimnazjum. Większa była także świadomość dyrektora szkoły, dotycząca możliwości wykorzystania metody do poprawy jakości pracy szkoły. Więcej

o metodzie wiedzieli także nauczyciele, którzy zgodnie twierdzili, że specyfika szkoły podstawowej jest dalece różna od gimnazjum, gdzie z powodzeniem stosuje się metodę EWD. W szkole podstawowej ważnych jest wiele innych aspektów związanych z rozpoczęciem obowiązku szkolnego i ze sprawami wychowawczymi. Owszem, wyniki sprawdzianu są bardzo ważne, ale nie stanowią jedyne kryterium popularności czy sukcesu szkoły.

Na efektywność kształcenia w szkole podstawowej największy wpływ mają:

- atmosfera panująca w placówce, w tym relacje między nauczycielami pierwszego i drugiego etapu kształcenia oraz różnorodne formy pracy z uczniami (często widoczny był brak współpracy nauczycieli klas IV–VI z nauczycielami edukacji wczesnoszkolnej),
- zaangażowanie uczniów,
- dobre analizy jakościowe z przeprowadzanych badań nad wynikami sprawdzianu (często analizy wykazywały skupienie na analizie ilościowej – szkoła nie wypracowała żadnej jasnej, konstruktywnej strategii działania).

Szczegółowe wnioski z przeprowadzonego badania zostały przedstawione w raporcie opracowanym przez zespół EWD². Oto kilka najważniejszych:

- Priorytetem jest, aby szkoły znały i rozumiały metodę EWD, jako jedno z ważnych źródeł głębokiej refleksji nad jakością swojej pracy. Pozwoliłoby to na upowszechnianie przykładów dobrych praktyk związanych z analizą wyników sprawdzianu. Konieczne jest prowadzenie kampanii informacyjnej wśród dyrektorów szkół podstawowych, dotyczącej możliwości włączenia wskaźników EWD do ewaluacji wewnętrznej procesu kształcenia.
- Duży wpływ na wiarygodność metody EWD ma sposób sprawdzania prac uczniowskich w badaniu OBUT. Obecnie, stosowanie metody EWD jest wewnętrzną sprawą szkoły – tylko szkoła zna wyniki OBUT swoich uczniów. Może to być czynnik zarówno hamujący, jak i przyspieszający wykorzystanie tej metody przez szkoły podstawowe.

² Pfeiffer A., *Raport zbiorczy z badania uczestniczącego*.

- Mimo, że sprawdzian w klasie VI organizowany jest od 2002 roku, raporty z analizy wyników sprawdzianu są przygotowywane na bardzo różnym poziomie: od formalnych – z analizami ilościowymi – do opracowań zawierających analizy ilościowe i jakościowe, kontekstowe, zawierające wnioski i rekomendacje. Ujednolicenie raportów miałyby ogromny wpływ na podniesienie jakości prezentacji przeprowadzonych analiz. Niezmiernie ważne jest również kompleksowe podejście do badań. Aby umożliwić dalsze prace nad EWD dla szkół podstawowych badanie OBUT powinno obejmować zarówno kompetencje w zakresie języka polskiego, jak i matematyki.
- Znaczącym ułatwieniem we wprowadzaniu metody EWD do praktyki szkolnej jest umiejętności i doświadczenie członków rady pedagogicznej w dyskusji, atmosfera współpracy, także między nauczycielami różnych etapów kształcenia.
- Większość szkół, w których były prowadzone badania jest gotowa do włączenia wskaźników EWD do ewaluacji wewnętrznej.
- Utrudnieniem we wprowadzaniu metody EWD do praktyki szkolnej mogą być niedostateczne kompetencje nauczycieli w korzystaniu z technologii informacyjnej.

Szanse na udaną próbę wyjaśnienia wyników egzaminacyjnych, bez której sama analiza traci sens, mają tylko te szkoły, których pracownicy znają specyficzne dla nich uwarunkowania efektów kształcenia i biorą odpowiedzialność za wpływ czynników pedagogicznych na uczenie się uczniów. Sposób analizowania wyników w szkole jest elementem nie tylko zbiorowego, ale też osobistego doświadczenia każdego członka rady pedagogicznej.

Agnieszka Perczak